

Ahval, 20 Mayıs 2019

Türkiye bir geçiş ve gerginlik dönemindedir. Bugünkü durum pek normal olmadığından uzun sürede aynen devam edemez. Ancak gelişmelerin hangi yönde olacağını öngörmek de zor. Gerginliğin bir nedeni budur: öngörülemeyen gelecek.

Normal, düzenli, yerleşmiş kurumlara dayalı olduğundan yarınının öngörülebilir olan toplumlar daha rahat ve daha mutlu olurlar. Bireyleri de geleceklerini tahayyül edebilirler. Türkiye öyle değil. Gelecek oldukça belirsiz. Kimileri sonsuza kadar sürecek bir tek adam yönetimini, kimileri nereden geleceği pek bilinmeyen bir veya birkaç kurtarıcıyı, kimileri de bir mucizeyi bekler gibidir. Bunlar iyimser olanlar.

Kötümserler, Türkiye'nin bu krize dayanamayacağını, dünyanın şer güçlerinin Türkiye'yi böleceğini veya bir iç savaşın çıkacağını da düşünüyor olabilir. Her yöne açık bir gelecek yani.

Kötümserler, Türkiye'nin olumsuz tarihî mirasından da söz ederler. Pek de haksız sayılmazlar: Demokrasi geleneğinin pek yerleşmemiş, devlet kurumlarının bir iktidarın emrinde asli görevlerini yapamaz oldukları, liderlere korkudan veya saygıdan veya geleneklerden gelen reflekslerle bağlı bir toplumdan söz ediyorlar.

Aslında bu gidişin özeti, kişiye tapma biçiminde ortaya çıkar. Bu tapılan kişi dini lider de olabilir, İslamî bir söylemi geliştiren de, etnik bir grubun tartışmasız başkanı da, laik bir kesimin seçilmiş veya kendini kabul ettirmiş bir lideri de. Hatta yaşıyor olması da gerekli olmayabilir.

Bir sembole dönüştürülen kişiye bağlılık da demokrasiye darbe indirir: O kişinin (gerçek veya farz edilen) görüşleri ve istekleri kitlelere yol haritası ve vizyon olarak dayatılabilir. Farklı görüş, ihanet veya cehalet olarak algılanır. Böyle bir dünyanın arka planında kritik düşüncenin eksikliği ve kişiye tapınma yatar.

Bu tarihi miras - ki sultan, padişah, şeyh, ebedi lider, tek başkan vb. gibi sıfatlarla bir kişiyi seçmenlerin toplamından daha değerli kılar - karamsar tablonun nedenidir. Ama karamsarlık gerçeklikle de ilişkilidir. Yani yanlış ve psikolojik bir eğilimin sonucu değildir karamsarlık. Türkiye demokrasinin pek yeşeremediği bir coğrafyada bulunuyor.

Hemen hemen bütün bu bölge ülkelerinin demokrasi alanında eksiklikleri olması rastlantı değildir. Türkiye ne Rönesans'ı, ne Endüstri Devrimi'ni, ne de Aydınlanma'yı yaşadı. Tek yapmış olduğu, bunların kötü kopyalarını uygulamaya çalışmak oldu.

Ama iyimserlerin veya görece daha iyimserlerin de yine gerçeğe dayalı bir karşı tezi var. Evet, tarihi miras çok önemli. Ama bu miras, kader gibi yaşanan, karakter gibi defedilemeyen, doğuştan olan sakatlıklar ve kusurlar gibi terk edilemez değildir. Bu miras tarihî bir süreç içinde oluşmuştur, dolayısıyla zamana endekslidir. Zaman içinde nasıl oluşmuşsa, yine zamanla da değişebilir – ağır veya hızlı bir biçimde. Miras önemlidir ama değişmez de değildir.

Mirasla güncel ihtiyaçlar bir denge oluştururlar. Gerginlik düşükken miras daha ön plandadır, kriz dönemlerinde arayışlar artar, dolayısıyla miras da sorgulanır. Yani bu yazı bir tesadüf değildir. Mirasa karşın bir arayış yazısıdır.

Yaşanan siyasi, ekonomik ve hukuksal kriz, değerler sorgulamasını da gündeme getirdi. Miras, sorunlara çözüm üretmeye yeterli değil gibi. Kaybolan yargıdan pahallılaşan soğana güncel ihtiyaçlar karşılanmadıkça mirasın da krize girmesi ve güvenirliliğini kaybetmesi çok doğal. Düne kadar yeterli görülen durumlar sorgulandıkça, yarın bir miras sayılacak yeni oluşumlar yavaştan oluşmaya başlayabilir.

Miras ile güncel ihtiyaç böyle bir ilişki içindedir. Hayatın seyri yeni “miraslar” oluşturacaktır. Bu değişiklik seçimlerin ve sonuçlarının sonucu olmayacak, ihtiyaçların sonucu olacak. Seçimlerin sonuçları gidişi değiştirmese de, yaşanacak algı değişikliği, ilerdeki seçimlerin sonuçlarını etkileyecektir. Bugünkü seçimlerin yararı sonuçlarında değil, daha çok açtıkları tartışma ortamındadır.

Demokrasinin egemen olduğu bir toplumda seçim boykotunun etkisi büyüktür. Ama liderlerin sorgulanmadığı hatta tapıldığı ve kişi kültüne dönüştürüldüğü ortamda seçimlerin boykotu meşruiyet sorgulamasın neden olmaz. Belki dış dünyanın nazarında öyle görünebilir, ama ülke içinde – bize miras olarak gelen bir sporun söylemi ile ifade edersek - kaçak güreşmek gibi bile görünebilir.

Oysa seçimlerin süreci bir tartışma sürecidir ve kritik düşüncenin pek yaygın olmadığı toplumlarda bu tür “tartışmalar” çok ender rastlanır. Fırsatlar kaçırılmamalıdır.

Seçimlerin ortamı seçimlerin sonuçlarından daha önemlidir. Hatta belki seçimlerin bütünüyle yasal ve dürüst yapılmıyor olması da ayrıca yararlıdır. Sakat bir gidişi gözler önüne sermenin en inandırıcı yoludur.

Büyük kentlerde yaşanan değişiklik bir şeylerin farklı bir tarafa yöneliyor olmanın işaret olabilir. Bu açıdan bakıldığında, ne kadar çok seçim yapılırsa, sonuçlarından bağımsız, yararları da o denli çok olacaktır.

© Ahval Türkçe